

OPPOSITION GROUPS RELATIVE VS ABSOLUTE CATEGORIES IN ROMANIAN

Diana Maria Roman

PhD Student, "Babeş-Bolyai" University of Cluj-Napoca

Abstract: We admit, that in Romanian language, in terms of expression, there is an opposition between grammatical categories vs lexical-semantic categories, and, in terms of content, there is a dichotomy between deictic category. d.1. vs anaphoric category, already defined in anaphoric a.1. vs anaphoric a.2. We intend to analyze the status of these categories on the axis - the concordng categories, updated to Concordng Element, vs concorded categories, updated to Concorded Element. The only categories that appear within Romanian language as concorded categories, always anaphoric (anaphoric a.1. and anaphoric a.2.), and concordng categories, always deictic d.1. and/or anaphoric a.1., are only the grammar ones, unlike the lexical-semantic categories that appear only as concordng ones, a premise which requires the names of all categories as their relative. However, in Romanian system, regarding the parts of speech totally different, there are certain categories that do not know the status of concordng categories nor that of concorded categories, regardless of the type of the agreement referred to: determination, mode, and time categories which we call absolute, those are binding on both deictic d.1., and on grammar.

Keywords: grammatical category, lexical-semantic category, deictic category, anaphoric category, concordng category, concorded category, relative category, absolute category

I. Acceptând dihotomia *Acordat vs Acordant*¹, lucrarea de față propune o discuție în jurul categoriilor de gen, număr, caz, determinare, mod și timp² ale limbii române atât în planul conținutului, cât și în planul expresiei, cu referire la statutul de *categorie acordată vs categorie acordantă*³ în cadrul celor două tipuri de acord recunoscute, *acord paradigmatic vs acord sintagmatic*.⁴

Indiferent de poziția pe care o ocupă în cadrul axei *Acordat vs Acordant* și indiferent de tipul acordului manifestat, fiecare parte de vorbire își materializează categoriile după cum urmează:

a. Substantivul poate actualiza minimum patru categorii⁵, atunci când este determinat fie definit, fie nedefinit⁶ – genul, numărul, cazul și determinarea⁷, și minimum trei categorii, atunci

¹ Pentru detalii, vezi **Diana-Maria Roman** 2016a, pp. 338-339.

² Având un statut destul de controversat din diverse puncte de vedere, nu vom lua în considerare, în lucrarea de față, comparația și/sau intensitatea adjectivelor, ordinea numeralelor, persoana, diateza, aspectul.

³ Opoziția respectivă este propusă după modelul *Acordat vs Acordant*, astfel, *categoriile acordate* vor fi acele categorii actualizate de *Acordat*, iar *categoriile acordante* vor fi acele categorii actualizate de *Acordant*.

⁴ Pentru dihotomia propusă în gramatică *acord paradigmatic vs acord sintagmatic*, vezi **G. Gruiță** 1981, pp. 11-24.

⁵ Vezi **GALR** 2005, Vol. I, p. 63.

⁶ Pentru recunoașterea categoriei gramaticale a determinării exclusiv cu doi membri, *determinare definită vs determinare nedefinită*, vezi **G.G. Neamțu** 2014, pp. 270-281.

⁷ Pentru recunoașterea determinării drept a patra categorie a substantivului, vezi **GALR** 2005, Vol. I, p. 63. Pentru statutul aparte al determinării la momentul actual, vezi **GBLR** 2010, pp. 86-95.

când este nedeterminat – gen, număr, caz,⁸ toate, din punctul de vedere al conținutului, fiind categorii deictice d.l.⁹, ipostază direct dependentă de conținutul ontologic¹⁰ al acestei valori morfologice: „Am văzut că genul, numărul și cazul sunt categorii gramaticale la baza cărora stau categorii logice; adică realități materiale: sexul ființelor (și lipsa de sex a lucrurilor) la gen, cantitatea numerică a obiectelor la număr și raporturi între obiecte (sau noțiuni) la caz. Aceasta este situația numai a substantivului, fiindcă el exprimă (citește denumește) obiecte și singure obiectele pot avea sens, pot fi într-un număr mai mare sau mai mic și se pot găsi unele față de altele (sau față de acțiuni) în diverse raporturi.”¹¹ [s.n.] La nivelul expresiei, categoriile substantivului se divid în categorii lexico-semantice – genul¹² și categorii gramaticale – numărul, cazul și determinarea.

b. Pronumele actualizează trei categorii¹³ – genul, numărul, cazul,¹⁴ care, din punctul de vedere al conținutului, sunt exclusiv categorii anaforice a.1.¹⁵, ipostază datorată statutului de substitut¹⁶ al pronumelui, preluate de la substantiv prin reprezentare, iar, din punctul de vedere al expresiei, sunt exclusiv categorii gramaticale.

c. Adjectivul¹⁷ actualizează trei categorii – genul, numărul și cazul,¹⁸ exclusiv anaforice a.2., deoarece „luate în sine, ca realități ontologice, însușirile, calitățile nu pot avea”¹⁹ categorii, preluate prin repetare de la un substantival²⁰, și gramaticale.

d. Numeralul²¹ actualizează trei categorii: genul, numărul și cazul.²² Din punctul de vedere al conținutului, numeralul, cu oricare dintre valorile sale, pronominală, substantivală și adjectivală²³, deține o categorie deictică d.l. – numărul²⁴, și două categorii anaforice – genul și cazul.²⁵ În planul expresiei, numărul se individualizează ca o categorie lexico-semantică,²⁶

⁸ Vezi **GALR** 2005, Vol. I, p. 63.

⁹ Pentru opoziția *categorii deictice d.l. vs categorii anaforice (anaforice a.1. vs anaforice a.2.)*, vezi **Diana-Maria Roman** 2016a, pp. 336-339.

¹⁰ Pentru clasificarea părților de vorbire din punct de vedere ontologic, vezi **G.G. Neamțu** 2005.

¹¹ **Iorgu Iordan, Vladimir Robu** 1978, p. 335.

¹² Pentru statutul genului la substantive drept o categorie lexico-semantică, vezi **Diana-Maria Roman** 2016b, pp. 27-47.

¹³ Nu este luată în considerare categoria persoanei la acele lexeme din cadrul pronomelor la care se actualizează.

¹⁴ Vezi **GBLR** 2010, pp. 99-101.

¹⁵ Prin trecerea pronomelor la adjectivele pronominale, indiferent de tipul conversiunii actualizate, pronumele își anulează statutul de substitut și pierde calitatea de potential Tr în cadrul unei sintagme subordonative intrapropoziționale, devenind un permanent Ts în cadrul aceluiași tip de sintagmă. De asemenea, prin schimbarea valorii morfologice, adjectivele pronominale vor actualiza categorii anaforice a.2.

¹⁶ Pentru recunoașterea statutului de substitut al pronumelui, vezi **GLR** 1963, Vol. I, p. 135, **Mircea Zdrengea** 1970, p. 126, **G. Gruică** 1981, p. 18.

¹⁷ Propriu-zis și pronominal.

¹⁸ Vezi **GALR** 2005, Vol. I, pp. 144-151, p. 189.

¹⁹ Vezi **G.G. Neamțu** 2014, p. 448.

²⁰ Prin substantival înțelegem substantivul, substitutele sale – pronumele și numeralul cu valoare pronominală, și orice cuvânt care, prin schimbarea valorii gramaticale, a devenit substantiv.

²¹ Ne referim, aici, la numeralele cardinale propriu-zise, cardinal colective, ordinale. Pentru un alt punct de vedere cu privire la delimitarea subclaselor în interiorul numeralului, vezi **GBLR** 2010, pp. 180-210.

²² Vezi **GALR** 2005, Vol. I, pp. 289-313, **GBLR** 2010, pp. 180-210.

²³ Pentru cele trei valori ale numeralilor cardinale propriu-zise, cardinale colective și ordinale, vezi **GALR** 2005, Vol. I, pp. 289-313.

²⁴ Pentru statutul numărului drept o categorie deictică d.l. la numeralele cardinale propriu-zise, cardinale colective, ordinale, vezi **Diana-Maria Roman** 2016a, pp. 335-346.

²⁵ Ca în cazul conversiunii *pronume vs adjective pronominale*, și în cazul numeralilor cu valoare pronominală și cu valoare adjectivală se face trecerea aceluiași categorii de la ipostaza de categorii anaforice a.1. la ipostaza de categorii anaforice a.2., fiind vorba exclusiv de gen și caz, numărul fiind o categorie deictică d.l.

²⁶ Pentru statutul numărului drept o categorie lexico-semantică la numeralele cardinale propriu-zise, cardinale colective, ordinale, cu câteva excepții în cadrul celor ordinale, vezi **Diana-Maria Roman** 2016c.

asemenea genului substantivelor, genul și cazul se vor actualiza sub forma categoriilor gramaticale.²⁷

e. Formele verbale personale actualizează patru categorii²⁸: modul, timpul, numărul și persoana,²⁹ care, din punctul de vedere al conținutului, se divid în categorii deictice d.1., modul și timpul: „cuvinte care exprimă procese (acțiune, devenire, stare etc.)”³⁰, și categorii anaforice a.2., numărul. La nivelul expresiei, toate cele patru sunt exclusiv categorii gramaticale: „În flectiv, își găsesc expresia patru categorii gramaticale de neconceput în afara verbului [...] – modul, timpul, persoana și numărul.”³¹ [s.n.]

II. Singurele părți de vorbire ale limbii române care pot ocupa pozițiile de *Acordat* și *Acordant* în cadrul celor două tipuri de acord, paradigmatic și sintagmatic, sunt: *Acordatp* - substantivul, *Acordats* - substantivul, pronumele și numeralul cu valoare pronominală; *Acordantp* - pronumele și numeralul cu valoarea pronominală; *Acordants* - adjectivul calificativ, adjectivul pronominal, adjectivul verbal, numeralul cu valoare adjectivală, formele verbale personale.

Acordul paradigmatic și acordul sintagmatic se intersectează, manifestându-se simultan, numai atunci când *Acordatul* este fie un pronume, fie un numeral cu valoare pronominală, având în subordine un *Acordant*, indiferent de valoarea morfologică a acestuia din urmă. Astfel, cele două părți de vorbire amintite au, concomitent, un statut dublu: pe de o parte, de *Acordantp*, prin faptul că se acordă paradigmatic cu substantivul în poziția dată, actualizându-i categoriile prin reprezentare, pe de altă parte, de *Acordats*, prin faptul că o altă parte de vorbire cu statut de *Acordants* se acordă sintagmatic cu acesta, actualizându-i categoriile prin repetare.

În cele ce urmează, vom exemplifica cuplul *Acordat-Acordant* în cadrul acordului paradigmatic și al celui sintagmatic, la nivelul categoriilor care pot ocupa, în limba română, ipostaza de categorie acordată și de categorie acordantă.

1. Acordatp→Acordantp (acord paradigmatic)

A. *Acordatp-S* - este singura parte de vorbire cu care o altă parte de vorbire, pronumele și numeralul cu valoare pronominală, se poate acorda paradigmatic.

a. *Acordatp-S* (gen, număr, caz) → *Acordantp-P* (gen, număr, caz) – *Nu mai știu nimic de amicul meu din copilărie cu care obișnuiam să-mi petrec vacanțele la bunici.*

b. *Acordatp-S* → *Acordantp-N.p.*

b.1. *Acordatp-S* (gen, caz) → *Acordantp-N.c.p.* (gen, caz) – *Fostele mele colege de clasă nu au mai venit la întâlnirea de săptămâna trecută. Auzisem că două dintre acestea au absentat din motive medicale.*

b.2. *Acordatp-S* (gen, caz) → *Acordantp-N.col.p.* (gen, caz) – *Planurile voastre pot fi luate în considerare în ședința de săptămâna viitoare, deși nu suntem de acord cu ambele.*

b.3. *Acordatp-S* → *Acordantp-N.o.p.*

b.3.1. *Acordatp-S* (gen, caz) → *Acordantp-N.o.p.* (gen, caz) – *Din grupul vostru de prieteni, cu toată onestitatea, îl agreez numai pe al doilea.*

²⁷ Vezi GALR 2005, Vol. I, pp. 289-313.

²⁸ Nu vom lua în considerare, în această lucrare, categoria aspectului, în acest sens, vezi GBLR 2010, p. 233.

²⁹ Nu vom lua în discuție, în această lucrare, categoria persoanei la verb, dat fiind faptul că nu a fost discutat statutul acesteia nici la alte părți de vorbire care o mai actualizează: pronumele personale propriu-zise, reflexive, de politețe, adjectivele pronominale posesive și de întărire. De asemenea, există cercetători care amintesc de categoria persoanei chiar și la substantiv, vezi, în acest sens, G. Gruiță 1981, p. 11.

³⁰ Vezi G.G. Neamțu 2005. Astfel, e de la sine înțeles că procesul, ca realitate ontologică, nu poate avea nici personae, nici numere, mai vezi și Gh. D. Trandafir 1973, pp. 5-10, John Lyons 1995, pp. 315-316. „[...] informația gramaticală vehiculată de desinența verbală are ca referent nu verbul-predicat, ci substantivalul-subiect.”, vezi G.G. Neamțu 2014, p. 448, subnota 29. În cadrul desinenței, se pot actualiza cel mult două categorii verbale – numărul și persoana, iar modul și timpul se materializează în cadrul sufixului, care face parte tot din flectivul verbal.

³¹ Vezi G.G. Neamțu 2014, p. 439.

b.3.2. Acordatp-S (gen, caz, număr) → Acordantp-N.o.p. (gen, caz, număr) – *Ți-am ascultat cu mare interes punctele de vedere, primul, de exemplu, mi se pare puțin exagerat.*

2. Acordats→Acordats (acord sintagmatic)

A. Acordats-S – exclusiv în cadrul acestui tip de acord, fără a se suprapune sau a se manifesta deopotrivă cu cel paradigmatic, substantivul este singura parte de vorbire cu care o altă valoare morfologică se poate acorda sintagmatic.

a. Acordats-S (gen, număr, caz) → Acordants-Adj.c. (gen, număr, caz) – *În liceu, am avut parte de o colegă de bancă isteată.*

b. Acordats-S→Acordants-N.a.

b.1. Acordats-S (gen, caz) → Acordants-N.c.a. (gen, caz) – *Doi amici ai mei mi-au telefonat pentru a mă pregăti de marea trădare.*

b.2. Acordats-S (gen, caz) → Acordants-N.col.a. (gen, caz) – *În tot jocul acesta politic, am considerat că ambele tale păreri sunt de luat în considerare.*

b.3. Acordats-S→Acordants-N.o.a.

b.3.1. Acordats-S (gen, caz) → Acordants-N.o.a. (gen, caz) – *Al doilea tău fiu, cel mic, mi-a făcut o mare bucurie vizitându-mă duminica trecută.*

b.3.2. Acordats-S (gen, caz, număr) → Acordants-N.o.a. (gen, caz, număr) – *Primele tale încercări de a da admitere la o facultate din străinătate au avut rezultate.*

c. Acordats-S (gen, număr, caz) → Acordants-Adj.p. (gen, număr, caz) – *Aceste idei ale tale legate de planul nostru de a înființa un nou partid trebuie luate în considerare cât mai repede.*

d. Acordats-S (număr) → Acordants-Vb.p. (număr) – *Bunica îmi povestește câte ceva în fiecare seară înainte de a adormi.*

3. Acordantp-Acordats→Acordants (acord paradigmatic și sintagmatic)

A. Acordantp-P=Acordats-P

a. Acordantp-P=Acordats-P (gen, număr, caz) → Acordants-Adj.c. (gen, număr, caz) – *Niciodată nu am știut care dintre părerile tale despre metodele noastre din firmă este cu adevărat utilă angajaților.*

b. Acordantp-P=Acordats-P→Acordants-N.a.

b.1. Acordantp-P=Acordats-P (gen, caz) → Acordants-N.c.a. (gen, caz) – *Ele sunt altele două care cred cu multă convingere că ne vor câștiga încrederea.*

c. Acordantp-P=Acordats-P (gen, număr, caz) → Acordants-Adj.p. (gen, număr, caz) – *Ai mei nu m-au lăsat să plec în excursie la munte anul acesta, pe motiv că nu am fost cuminte. / Fiica ta însăși ți-a sugerat să abandonezi scena politică.*

d. Acordantp-P=Acordats-P (număr) → Acordants-Vb.p. (număr) – *Cel de lângă tine vorbește mai mult decât noi toți.*

B. Acordantp-N.p.=Acordats-N.p.³²

a. Acordantp-N.p.=Acordats-N.p.→Acordants-Adj.c.

a.1. Acordantp-N.c.p.=Acordats-N.c.p. (gen, număr, caz) → Acordants-Adj.c. (gen, număr, caz) – *Cei de acolo sunt colegii mei de clasă. Doi dintre ei sunt inteligenți, vor studia în străinătate.*

a.2. Acordantp-N.col.p.=Acordats-N.col.p. (gen, număr, caz) → Acordants-Adj.c. (gen, număr, caz) – *Cele de lângă tine sunt verișoarele mele din Timișoara. Ambele sunt simpătice numai când vor.*

a.3. Acordantp-N.o.p.=Acordats-N.o.p. (gen, număr, caz) → Acordants-Adj.c. (gen, număr, caz) – *Pe lângă faptul că amândoi copiii tăi sunt foc de deștepți, trebuie spus că al doilea este și sufletist.*

b. Acordantp-N.p.=Acordats-N.p. (număr) → Acordants-Vb.p. (număr)

³² În cazul numeralilor, cu câteva excepții în cazul celor ordinale, este evident că numărul nu este preluat de către această parte de vorbire cu valoare pronominală în cadrul acordului paradigmatic și transmis mai departe, de aceea el are statut de categorie deictică d.l. acordată sintagmatic.

b.1. Acordantp-N.c.p.=Acordats-N.c.p (număr) → Acordants-Vb.p. (număr) – **Doi dintre foştii tăi angajați mi-au povestit că le-ai micșorat salariile ilegal.**

b.2. Acordantp-N.col.p.=Acordats-N.col.p (număr) → Acordants-Vb.p. (număr) – **Deși te ascult de cinci minute și sunt de acord cu planurile tale, ambele mi se par deplasate.**

b.3. Acordantp-N.o.p.=Acordats-N.o.p (număr) → Acordants-Vb.p. (număr) – **Din lista de colegi din agenda personală, numai primul m-a sunat să-mi spună că am câștigat meciul de aseară.**

III. Analizând toate exemplele de la punctul anterior, se impun câteva observații fundamentale:

1. În limba română, la modul general, categoriile care se actualizează la *Acordat*, în calitate de categorii acordate, și cele care se actualizează la *Acordant*, în calitate de categorii acordante, pot fi numite *categorii relative*, adică cele care pot fi preluate fie prin reprezentare, fie prin repetare, fie și prin reprezentare, și prin repetare (evident, în situațiile în care cele două tipuri de acord se intersectează, astfel că aceleași categorii vor urma axa – *categorii acordate paradigmatic* → *categorii acordante paradigmatic* = *categorii acordate sintagmatic* → *categorii acordante sintagmatic*) și de alte păți de vorbire din cadrul sistemului.

1.1. *Categoria relativă* poate să apară numai în situațiile în care se manifestă simultan, drept o categorie acordată și o categorie acordantă, niciodată, neputând ocupa numai o poziție, fie de categorie acordată, fie de categorie acordantă:

a.1. Genul:

a.1.1. *Categorie acordată* = categorie deictică d.l. de tip lexico-semantic → *categorie acordantă* = categorie anaforică a.1. de tip gramatical – în această situație, este întotdeauna substantivul de la care numai pronumele și numeralul cu valoare pronominală pot prelua categoria reprezentând-o.

a.1.2. *Categorie acordată* = categorie deictică d.l. de tip lexico-semantic → *categorie acordantă* = categorie anaforică a.2. de tip gramatical – în această situație, nu poate fi decât substantivul de la care un adjectival poate prelua categoria repetând-o.

a.1.3. *Categorie acordată* = categorie anaforică a.1. de tip gramatical → *categorie acordantă* = categorie anaforică a.2. de tip gramatical – în această situație, nu poate fi decât pronumele care, pe lângă faptul că preia categoria de la un substantiv reprezentând-o, o transmite mai departe la orice tip de adjectival care o actualizează prin repetare.

a.2. Numărul:

a.2.1. *Categorie acordată* = categorie deictică d.l. de tip gramatical → *categorie acordantă* = categorie anaforică a.1. de tip gramatical – în această situație, este numai substantivul de la care numai pronumele poate prelua categoria reprezentând-o.³³

a.2.2. *Categorie acordată* = categorie deictică d.l. de tip gramatical → *categorie acordantă* = categorie anaforică a.2. de tip gramatical – în această situație, este numai substantivul de la care un adjectival, cu excepția numeralelor cu valoare adjectivală³⁴, și o formă verbală personală poate prelua categoria repetând-o.

a.2.3. *Categorie acordată* = categorie deictică d.l. de tip lexico-semantic → *categorie acordantă* = categorie anaforică a.2. de tip gramatical – în această situație, este numai numeralul cu valoare pronominală de la care un adjectival și o formă verbală poate prelua categoria repetând-o.

a.2.4. *Categorie acordată* = categorie anaforică a.1. de tip gramatical → *categorie acordantă* = categorie anaforică a.2. de tip gramatical – în această situație, este numai pronumele

³³ Pentru întreaga discuție privind imposibilitatea unui numeral de a se acorda, indiferent de tipul acordului, cu o altă parte de vorbire în categoria numărului, vezi **Diana-Maria Roman** 2016a, pp. 342-345.

³⁴ Cu câteva excepții din cadrul numeralelor ordinale, când numărul este o categorie deictică d.l. gramaticală, nu lexico-semantică.

de la care un adjectival, cu excepția numeralelor cu valoare adjectivală, și o formă verbală personală pot prelua categoria repetând-o.

a.3. Cazul:

a.3.1. *Categorie acordată* = categorie deictică d.1. de tip gramatical → *categorie acordantă* = categorie anaforică a.1. de tip gramatical – în această situație, este numai substantivul de la care numai pronumele și numeralul cu valoare pronominală pot prelua categoria reprezentând-o.

a.3.2. *Categorie acordată* = categorie anaforică a.1. de tip gramatical → *categorie acordantă* = categorie anaforică a.2. de tip gramatical – în această situație, sunt pronumele și numeralul cu valoare pronominală de la care un adjectival poate prelua categoria repetând-o.

1.2. Prin raportare la statutul categoriilor relative – gen, număr, caz, deci în cadrul opoziției *categorii acordate* vs *categorii acordante* atât în planul conținutului, cât și în planul expresiei, se cuvin trasate următoarele coordonate:

a. Din punctul de vedere al conținutului: numai categoriile deictice d.1. și anaforice a.1. pot cunoaște ipostaza de categorie acordată; numai categoriile anaforice a.1. și a.2. pot cunoaște ipostaza de categorii acordante.

b. Din punctul de vedere al expresiei: numai categoriile gramaticale pot actualiza ipostaza de categorii acordate și acordante; numai categoriile lexico-semantice pot ocupa exclusiv poziție de categorii acordate.

2. În limba română, la nivelul întregului sistem, există anumite categorii actualizate fie la un *Acordat*, fie la un *Acordant*, care nu pot avea statut nici de categorie acordată, nici de categorie acordantă, indiferent de tipul acordului la care ne raportăm.

În aceste situații, în opoziție cu acele categorii pe care le-am numit *relative*, propunem denumirea de *categorii absolute*, adică cele care apar exclusiv la anumite valori morfologice și care nu pot fi preluate nici prin reprezentare, nici prin repetare, nici prin reprezentare și nici prin repetare, de o altă parte de vorbire.

a. În cadrul niciunui tip de acord, categoriile *Acordatuluiip-S*, implicit și ale *Acordatuluiis-S*, nu sunt toate categorii acordate, deoarece nu toate cele patru categorii, genul, numărul, cazul și determinarea, sunt preluate prin reprezentare de către *Acordantulp-P* și *Acordantulp-N.a.* sau prin repetare de către *Acordantuls-Adj.c.*, *Acordantuls-Adj.p.*, *Acordantuls-N.a.*, *Acordantuls-Vb.p.*, în calitate de categorii acordante.

Atunci când substantivul este determinat, fie definit, fie nedefinit, categoria determinării, chiar dacă se materializează în corpul fonetic al substantivului purtător de categorii acordate, ea nu poate fi transferată nici prin reprezentare, nici prin repetare, la niciun fel de *Acordant*, deoarece nicio altă valoare morfologică a limbii române nu o mai actualizează.

Chiar dacă, nu de puține ori, determinarea se manifestă în corpul fonetic al adjectivului calificativ, mai degrabă, în flectivul acestuia, nu putem considera că respectiva îi aparține la nivelul conținutului, individualizarea făcând referire tot la substantiv:³⁵ *frumoasa fată, frumosul băiat, rapidul tren.*³⁶

b. În cadrul niciunui tip de acord, categoriile *Acordantului-Vb.p.* (e de la sine înțeles că forma verbală personală nu poate avea statut, în limba română, decât de *Acordants*, niciodată, *Acordat*, la fel cum, de fapt, substantivul nu poate fi decât *Acordat* întotdeauna, deci niciodată *Acordant*) nu sunt toate categorii acordante, deoarece nu toate cele patru categorii ale formelor verbale personale, mod, timp, persoană, număr, sunt preluate prin repetare de la *Acordat*, fie un *Acordats-S*, fie un *Acordantp-Acordats-P*, fie un *Acordantp-Acordats-N.p.*, în calitate de categorii acordate. Un motiv în plus în direcția acceptării unor astfel de afirmații este și faptul că modul și

³⁵ Vezi G.G. Neamțu 2014, p. 277.

³⁶ Vezi GALR 2005, Vol. I, pp. 153-154.

timpul se actualizează și la formele verbale nepersonale, statut care iese din sfera axei *Acordat* vs *Acordant*, respectivele neputându-se acorda cu nicio parte de vorbire.³⁷

2.1. Prin raportare la statutul categoriilor absolute, atât în planul conținutului, cât și în planul expresiei, se cuvin trasate următoarele coordonate:

a. Din punctul de vedere al conținutului, cele trei categorii absolute, determinarea, modul, timpul sunt exclusiv categorii deictice d.l.

b. Din punctul de vedere al expresiei, cele trei categorii absolute, determinarea, modul, timpul, sunt exclusiv categorii gramaticale.

Concluzii:

În limba română, genul, numărul și cazul sunt *categorii relative*, pentru că pot ocupa simultan poziția unei *categorii acordate*, manifestată la *Acordat*, poziția unei *categorii acordante*, manifestată la *Acordant*.

La nivelul sistemului, la părți de vorbire diferite, substantiv și forme verbale atât personale, cât și nepersonale, se mai actualizează și alte categorii care, din punctul de vedere al conținutului, sunt exclusiv deictice d.l., iar, din punctul de vedere al expresiei, sunt exclusiv gramaticale: determinarea, modul, timpul. Acestea au fost denumite, în opoziție cu cele relative, absolute, dat fiind faptul că nu pot ocupa niciodată nici poziție de categorie acordată, nici poziție de categorie acordantă, manifestându-se exclusiv numai la o unică valoare morfologică.

BIBLIOGRAFIE

1. **GLR**, 1963 – *Gramatica limbii române*, Vol. I, Ediția a II-a, Editura Academiei R.S.R., București.
2. **GALR**, 2005 – *Gramatica limbii române*, Vol. I, Editura Academiei Române, București.
3. **GBLR**, 2010 – *Gramatica de bază a limbii române*, coord. Gabriela Pană Dindelegan, Editura Univers Enciclopedic Gold, București.
4. **Gruică**, 1981 – G. Gruică, *Acordul în limba română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București.
5. **Iordan, Robu**, 1978 – Iorgu Iordan, Vladimir Robu, *Limbă română contemporană*, Editura Didactică și Pedagogică, București.
6. **Lyons**, 1995 – John Lyons, *Introducere în lingvistică teoretică*, Editura Științifică, București.
7. **Neamțu**, 2005 – G.G. Neamțu, *Curs de limbă română contemporană, Morfologie*, ținut la Facultatea de Litere, U.B.B., Cluj-Napoca, în anul universitar 2005-2006.
8. **Neamțu**, 2014 – G.G. Neamțu, *Studii și articole gramaticale*, Editura Napoca Nova, Cluj-Napoca.
9. **Roman**, 2016a – Diana-Maria Roman, *Numărul numeralului românesc, o categorie deictică d.l. de tip lexico-semantic, și implicațiile sale în ceea ce privește acordul paradigmatic și sintagmatic*, în *Studii de filologie*, In onorem Ștefan Găitănanu, coord. Liliana Soare, Adrian Sămărescu, Adina Dumitru, Editura Universității din Pitești, Pitești, pp. 335-346.
10. **Roman**, 2016b – Diana-Maria Roman, *Noun Gender in Romanian, a Lexical-Semantic Category*, în *Logos Universality Mentality Education Novelty, Section Philosophy and Humanistic Sciences*, Iași, Vol. IV, Issue 1, pp. 27-47.
11. **Roman, Bocoș**, 2016c – Diana-Maria Roman, Cristina Bocoș, *Numărul numeralelor cardinale și ordinale românești, o categorie lexico-semantică*, lucrare admisă la manifestarea

³⁷ Este o evidență faptul că forma verbală nepersonală, neputând actualiza număr și persoană, nu se mai poate afla în perimetrul acordului, cele două fiind singurele categorii ale verbului care pot fi preluate prin acord exclusiv sintagmatic.

științifică națională, cu participare internațională Dialogul culturilor – între tradiție și modernitate, Ediția a XVIII-a, 10-11 iunie, Alba Iulia, în curs de publicare.

12. **Trandafir**, 1973 – Gh. D. Trandafir, *Categoriile gramaticale ale verbului în româna contemporană*, Editura Casa Corpului Didactic al județului Dolj, Dolj.
13. **Zdrenghia**, 1970 – Mircea Zdrenghia, *Limba română contemporană. Morfologia*, Cluj.